

**SOG'LOM BOLALAR BILAN KAR VA ZAIF ESHITUVCHI
BOLALAR TA'LIMINING FARQLI TOMONLARI**

Rimbayeva Ozoda Bazarbayevna

Nukus Davlat pedagogika instituti Maktabgacha ta'lim fakulteti

Defektologiya (logopediya) ta'lim yo'nalishi 1-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola orqali siz sog'lom bolalar ta'lim oluvchi an'anaviy maktablar va kar va zaif eshituvchi bolalar ta'lim oluvchi maxsus maktablardagi ta'lim jarayonlarining farqli tomonlari bilan tanishasiz. Unitmang, har ikki maktabda ham asosiy maqsad bolalarga ta'lim berish, ularga jamiyatda o'z o'rinlarini topishilari uchun bilim berishdir. Bolalarda o'z-o'ziga hizmat qilish ko'nikmasini shakllantirish, bировlar qaramog'iga muhtoj bo'lib qolish hisini yo'qotish zarur.

Kalit so'zlar: kar va zaif eshituvchi bolalar, maxsus maktab, korreksiya, nutq nuqsoni, pedagog.

Dunyodagi jamiki tirik jonzotlar orasida inson o'zining murakkabligi, ongli va nutqi bilan alohida ajralib turadi va shu xususiyatlari sababli uni eng yuksak tuzilgan tirik organism deb atay olamiz. Inson ongi va nutqi orqali rivojlanish xususiyatiga ega. Ya'ni u atrofida ko'rayotgan narsalarini ongi orqali idrok qiladi, eshitganlarini nutq orqali takrorlaydi. **Ong-** insondagi barcha psixik jarayonlarning eng yuqori darajasi bo'lib u faqat insoning xos xususiyat hisoblanadi. **Nutq-**bu murakkab ruhiy faoliyat hisoblanib eshituv organlari bilan zich bog'langan. Bizda eshitganlarimizga taqlid qilish orqali nutq shakllanadi. Nutq paydo bo'lishida eshituv analizatori va nutq aparatini harakatga keltiruvchi analizatorlar ishtirok etadi. Shu ikki analizatorlarda nuqsonlar kuzatilsa nutqda ham kamchiliklar yuzaga elishi mumkin. Ayniqsa eshitishda nuqson bo'lishi insonda karlikni yoki zaif eshitishni keltirib chiqaradi, buning oqibatida esa insonda nutq buzilishi yoki

saqovlik yuzaga keladi. Albatta, jamiyatimizda bunday nuqsonga ega shaxslar ham uchraydi. Ammo ular ham boshqalar kabi ta'lim va tarbiya jarayoniga qamrab olingan. Ya'ni, bunday shaxslarga ta'lim berish, ularni rivojlantirish, nuqsonlarini korreksiyalash, jamiyatga qo'shish uchun maxsus maktablar tashkil etilgan. Ushbu maktablar sog'lom bolalar o'qitiladigan maktablardan o'zining bir nachta tomonlari bilan farqlanadi. Ya'ni oddiy maktablarda dars jarayonida bolalarga ta'lim berish, ularni tarbiyalash va ularni rivojlantirish maqsad qilib qo'yilgan bo'lsa, maxsus maktablarda esa darslar davomida bolalarga ta'lim berish, ularni tarbiyalash va ulardagi nuqsonlarni korreksiyalash maqsad qilib qo'yiladi. Bilganingizdek eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar ham barcha sog'lom bolalar qatori ta'lim oladi va tarbiyalanadi, ammo ularninrivojlantirishdan oldin ularni rivojlantirishdan oldin ulardagi nuqsonlar korreksiyalanadi. "Pedagogik lug'atda "korreksiya" tushunchasi (yunoncha "correction"- tuzatish) pedagogic uslub va tadbirlardan iborat maxsus tizim yordamida anomal bolarning psixik va jisoniy rivojlanishidagi kamchiliklarni tuzatish (qisman yoki to'liq) sifatida tushunilishi ta'kidlab o'tiladi. [p.f.n, dots R.M Medetovaning "korreksion faoliyatning asosiy tamoyillari" mavzusidagi ochiq seminar matni].

Kar va zaif eshituvchi bolalar ta'lim oladigan maktablarda ular bir necha guruhlarga bo'lib o'rganiladi. Ularni guruhlarga bo'lish asosan "...keng tarqalgan tasniflardan biri L.N.Neyman tomonidan ishlab chiqilgan tasnif asosida amalga oshiriladi. Unga ko'ra:

1-guruh: eng past 125-250 Gs chastotalarni idrok etadigan bolalar. Bunday bolalar qandaydir nutq tovushlarini farqlamaydi va qulog'I yaqinida aytilgan juda baland tovushlarga yoki yaqin masofadan turib berilgan intensive tovushlarga (baqiriq va sh.k) reaksiya qiladi.

2-guruh: 125-500 Gs chastotani idrok etadigan bolalar. Bu guruh bollar qulog'I yaqinid aytilgan baland tovushlarga reaksiya qiladi, "O" va "U" unlilarini farqlaydi. Boshqa juda baland tovushlarni idrok etishga qodir.

3-guruh: past va o'rta chastotalar, 125-1000 Gs gacha diapozondagi tovushlarni idrok etadigan bolalar.

4-guruh: 125-2000 Gs chastotani idrok etadigan bolalar.

3- va 4- guruhga mansub bolalar yaqin masofadan turib kamroq intensive va chastotasiga ko'ra turlicha tovushlarni (musiqa asboblari tovushi, maishiy tovushlar-eshik qo'ng'irog'I, telefon qo'ng'irog'I va shk) idrok etadi" [M.U.Xamidova Toshkent-2018 "Fan va texnologiya" nashriyoti, 2018 "Maxsus pedagogika" 40-bet].

Mana shu tartibda guruhlariga bo'lib olinganidan keyin ularga mos metodlar tayyorlanadi. Albatta metodlar bolalar rivojlanish holatiga mos bo'lishi zarur. Ya'ni ular qo'llanilgan metodlar yordamida berilgan ma'lumotlarni eslab qolishi, bilimlarni o'zlashtira olishi zarur. Darslar ularga qiyinchilik tug'dirmasligi bolalar charchab qolmasligi muhim.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, albatt sog'lom bolalar tarbiyalanadigan maktablar va maxsus maktablar bir-biridan farq qiladi. Ammo mamlakatimiz hech bir bolani e'tibordan qoldirmasdan, nuqsoni bo'lishiga qaramay har bir bola bilim olishi zarur deya ular uchun alohida imkoniyatlar yaratib berar ekan albatta bolalar ham harakat qilishi, rivojlanishga, yutuqlarni qo'lga kiritishga harakat qilmog'I lozim. Bu yo'lda esa ularni eng avvalo ota-onalari qo'llab-quvvatlash, pedagoglar katta sabr va matonat bilan ularga bilim berishdan, o'rgatishdan charchamasliklari, taslim bo'lmasliklari zarurdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. M.U.Xamidova Toshkent-2018 "Fan va texnologiya" nashriyoti, 2018 "Maxsus pedagogika" 40-bet.
2. p.f.n, dots R.M Medetovanning "korreksion faoliyatning asosiy tamoyillari" mavzusidagi ochiq seminar matni
3. D.R.Babayeva "Nutq o'stirish nazariyasi" Toshkent-2018